

*М.Х.ДУЛАТИ АТЫНДАҒЫ
ТАРАЗ МЕМЛЕКЕТТІК УНИВЕРСИТЕТІ
КІТАПХАНАЛЫҚ - АҚПАРАТТЫҚ ОРТАЛЫҚ*

М.Маметоваға -95 жыл

«Қазақтың батыр қызы –Мәншүк»

библиографиялық көрсеткіш

Тараз
2017-2018 жж

Қазақтың батыр қызы-Мәншүк

Мәншүк Жиенғалиқызы Мәметова (шын есімі Мәнсия) — 1922, Орал облысы Орда ауданы,— 1943 ж. қазанның 16-ы — қаһарман қазақ қызы, Кеңес Одағының Батыры (1944). Шын есімі Мәнсия. Анасы еркелетіп Моншағым дей бергеннен, Мәнсияның тілі келмей өзін Мәншүк деп кеткен. Мәншүктің өз әкесі - Жиенғали Мәметов. Бірақ Жиенғалидің інісі Ахмет Мәметовте бала болмаған соң, 1925 жылы Мәншүкті сол кісінің қолына берген. Ахмет Саратов қаласында оқып жүргендіктен, Мәншүкті өзімен бірге сол жаққа алып кетеді. Көп ұзамай аласапыран заман басталады да, Ахмет бірнеше жыл ағасымен хабар алыса алмай қалады. Кейін 1931 жылы Алматыға келгеннен соң, жылдың соңында бір-ақ естиді: ағасы Жиенғалидің аштықтан көз жұмған екен. Ахмет Мәметов - қазақтан шыққан алғашқы дәрігерлердің бірі, өзі Алашордашы, Бейімбет Майлин, Құдайберген Жұбановтармен жақын араласқан. Сондықтан да 1938 жылдың қаңтар айында ұсталып кетеді.

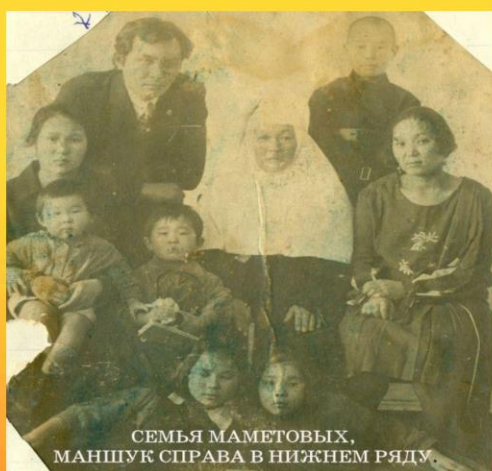

Ахметтің әйелі Әмина Мәметова - Әбілқайыр ханның тұқымы. Атасы молда, әкесі елге сыйлы адам болған, өзі патша заманында әйелдер гимназиясында оқыған, Саратовта аспирантура бітірген, елге келген соң әдебиет пәнінің мұғалімі болып, сол кездегі газеттерге сыни мақала жазып тұрған. Ұлы Отан соғысы басталған кезде Мәншүк Алматы медициналық институтында оқып жүрді.

1942 ж. тамызда ол өз еркімен Қызыл Армия қатарына алынып, 21-нші атқыштар дивизиясының құрамында ұрысқа қатысты. Аға сержант, пулеметші Мәншүк ұрыстарда өзінің мергендігімен және тобында батылдығымен көзге түсті. Невель қаласы үшін болған кескілескен шешуші ұрыста Мәншүк ақтық демі біткенше пулеметтен оқ боратып, қаһармандықпен қаза тапты. Павлодар облысының колхозшылары Батыр қыздың құрметіне Мәншүк атындағы танк колоннасын құруға қаражат жинады. Туған жерінде оған ескерткіш орнатылған, Невель, Алматы, Орал, т.б. қалаларда Мәншүк атында көшелер бар. Республиканың ондаған мектептері, Қызылорда қыздар педагогикалық училищесі Мәншүк есімімен аталады. Қаһарман қыздың өмірі мен өшпес ерлігі жайлы

«Мәншүк туралы жыр» (авторы — А. Михалков-Кончаловский, режиссері М. Бегалин) көркем фильм түсірілді. Осылайша, Отанды артқа тастап, ерлермен қатарласып жүріп жаумен алысты. Әйелмін деп әлсіздік танытпады, жасын деп соғыс жалынын жатырқамады.

Бар арманы – қалайда жеңіске жету! Талай зобалаңды бастан өткерді, ерлермен бірге жер бауырлап жүріп су кешті, ну орманды артқа тастап, басын отқа да салды, суға да батырды. 1943 жылдың 15 қазанында Псков облысындағы Невель қаласын босату үшін Изоча станциясындағы 173,7 биіктігінде қантөгіс соғыс болды. Сол күні Мәншүк жан серігі - пулеметімен дамылсыз оқ атып, ерен ерлік көрсетті. Жауыз жаудың Мәншүкке қарсы атқан оғы оның ажал оғы болып, өрімдей қызды қыршыннан қиып түсті.

«Мансия - дочь народа»

Маншук Маметова – девушка-героиня, которая погибла в двадцатилетнем возрасте, защищая свою родину от немцев во время Второй мировой. Подвиг, которой она совершила, подарил ей бессмертие, он описан во многих исторических учебниках. -

При этом мало кто знает, что настоящее имя девушки – Мансия. Рождение и детство юной героини Маншук Маметова появилась на свет на Западно-Казахстанской территории, в Урдинском районе. Она родилась в 1922 году. Когда ей было всего 5 лет, была удочерена близкими родственниками. На воспитание к себе ее забрала родная теть Амина Маметова со своим супругом Ахметом. Молодая супружеская пара на то время была неплохо обеспечена, но не могла иметь своих детей. Приехав в гости к родственникам, они увидели маленькую Маншук и попросили ее родителей отдать им девочку. В родной семье будущей героини было трое детей – она и два брата. Несмотря на то что дочь была всего одна, родители согласились на предложение родственников, поскольку искренне верили, что с ними дочери будет лучше, чем в родном бедном ауле.

Девочка была очень милой. У нее были выразительные карие глаза, и все, кто помнил ее в юности, говорили, что она обладала на удивление легким характером, была очень веселой и подвижной. За это близкие и родные ее называли «моншагылым» (что в переводе на русский означает «бусинка»). Когда ее просили представиться, будущая героиня всегда говорила, что ее зовут Маншук, и именно это имя за ней и закрепилось. Девушка успешно окончила местную школу № 51 и решила продолжить обучение в медицинском институте. На такое решение повлиял положительный пример ее приемного отца Ахмета. Он был известным врачом и своими интересными рассказами сумел пробудить в дочери интерес к медицине. Будучи студенткой, Маншук Маметова занималась общественной деятельностью и работала в секретариате при местном Совнаркоме.

Добровольная отправка на фронт Маншук Маметова, биография которой подробно изучалась после того, как она прославилась своим подвигом, приняла твердое решение идти на фронт сразу после своего совершеннолетия. Маметова почти целый год добивалась от военкомата, чтобы ее отправили на войну. Желание настойчивой девушки в конце концов было.

«Қазақтың батыр қызы-Мәншүк» атты библиографиялық көрсеткішінің әдебиеттер тізімі

1. Козыбаев, М.К.

Бессмертие [Текст]: документальный рассказ / М.К. Козыбаев, С.И. Честнов.- Алма-Ата: Казгосиздат, 1963

2. Сыздықов, Ш.

Мәншүктің өшпес ерлігі [Мәтін]: Деректі повесть / Ш Сыздықов.- Алматы: Қазақстан, 1985.- 104б.

3.Совет Одағының Қазақстандық батырлары [Мәтін] / Құраст.П.С.Белан, Н.П.Калита.- Алматы: Қазақстан, 1969.- 440б.

4.Халимульдина, А.И.

Звездный час Маншук [Текст] / А.И. Халимульдина, А.К. Халимульдин.- Алма-Ата: Жалын, 1985.- 400с.

Мәншүк Мәметова туралы мерзімді басылымдар беттерінен мақалалар тізімі

5. Айболатұлы, Б. Төлеген, Мәншүк, Әлияны ұрпақ ұмытпасын десек... [Мәтін] / Б. Айболатұлы // Айқын.- 2009.- №82.-9мамыр.- Б.1.

6. Әбдіхалық, М.

Мәншүктің көзін көрген майдангер [Мәтін]: Зерде. 101 жасында жастармен жүздесті / М. Әбдіхалық // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2013.- №139(28078).- 1 маусым.- Б.7.

7.Әмренов, Х.

Мәншүктің көзін көрген [Мәтін] / Х. Әмренов // Түркістан.- 2011.- №18.- Б.8.- 5 мамыр.

8. Әліпұлы, Т.

Қазақтың Мәншүгі/ Т. Әліпұлы // Қазақстан Заман.- 2002.- 11 қазан.- Б.5.

9.Әбдіхалық, М.

Мәншүктің көзін көрген майдангер [Мәтін]: Зерде. 101 жасында жастармен жүздесті / М. Әбдіхалық // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2013.- №139(28078).- 1 маусым.- Б.7.

10. Байдербесов, І.

Өрімдей қыздардың - өршіл рухы [Мәтін] / І. Байдербесов // III Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының еңбектері. = Труды III Международного научно-практической конференции: Қазақстанның тәуелсіздігі:парадигмалары мен жаһандық даму тұрпаты. 12 томдық.- 8-9 сәуір.- Тараз: ТарМПИ, 2011.- Т.1.- Б.166-171.- (Гуманитарлық ғылымдар).

11. Байназарова, Э.

Шығыстың шоқ жұлдызы [Мәтін]: Тағзым / Э. Байназарова // Жамбыл-Тараз: Қоғамдық-саяси апталық газет.- 2012.- №43(1121).- 24 қазан.- Б.6.

13. Беркімбаева, Ш.

Тәуелсіздік және қазақ қыздары [Мәтін] / Ш. Беркімбаева // Егемен Қазақстан.- 2012.- №83-84.-7 наурыз.- Б.3.

14. Боранбаева, Ғ.

Қанатты қыздың қаһармандық жолы [Мәтін]: Ұмытылмас тағдыр / Ғ. Боранбаева // Арай: Жастар газеті.- 2013.- №19(395).- 9 мамыр.- бейсенбі.- Б.8.

15.Бықай, Ф.

Невель мен Аққулы арасы [Мәтін]: Ұлы Жеңіске - 70 жыл! Ерлік - елге мұра, ұрпаққа ұран / Ф. Бықай // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- №85(28309).- 2 мамыр.- Б.7.

16. Дәулетұлы, Б.

Қаһарман қыздар жоғары атаққа лайық [Мәтін]: Айна. Бастама / Б. Дәулетұлы // Айқын: Республикалық қоғамдық-саяси газет.- 2015.- №36(2668).- 25 ақпан.- Б.8.

17.Дүйсембиева, Б.

Ерлік - елге мұра, ұрпаққа ұран [Мәтін]: Республикалық педагогикалық журнал / Б. Дүйсембиева // Мектептегі сыныптан тыс жұмыстар.- Алматы, 2015.- №2.- Б.37-41.

18.Есаман, Х.

Қанмен жазылған кітаптар немесе қазақ әдебиетіндегі майдан тақырыбы хақында [Мәтін]: Темірқазық / Х. Есаман // Арай: Жастар газеті.- 2014.- №19(447).- 7 мамыр.- Б.9.

20.Жылқышыбаева, Қ.

Ерліктері егіз екі ару [Мәтін] / Қ. Жылқышыбаева // Қазақ тарихы.- 2015.- №7.- Б.23-24.

21.Кенжегарина, А.

Невель түбіндегі қазақ жастарының ерлігі [Мәтін] / А. Кенжегарина // Мектептегі мерекелер.- Алматы, 2011.- №3.- 9б.

22. Көлбаев, Т.

Мәншүкке үлкен награданы қимаған еді... [Мәтін] / Т. Көлбаев // Қазақстан-заман.- 2010.- №18.-6 мамыр.- Б.7.

24. Құл-Мұхамед, М.

Жаужүрек [Мәтін]: Ұлы Жеңіске 70 жыл. "Менің ағаларым" сериясынан / М. Құл-Мұхамед // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- №197(28420).- 9 қазан.- Б.5, 6.

25.Құттымұратұлы, Қ.

Қайсар қызы қазақтың: Мәншүк Мәметова туралы / Қ. Құттымұратұлы // Жас Алаш.- 2001.- 1 наурыз.- Б.5.

27.Күлімбетова, К.Б.

Патриотизм -тәрбиенің өзегі [Мәтін] / К.Б. Күлімбетова // Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының еңбектері = Труды Международной научно-практической конференции: XXI ғасырда интеллектуалды ұлтжанды тұлға даярлау проблемасы: қазіргі жайы мен болашағы. 3 томдық.- 22-23 сәуір.- Тараз: ТарМПИ, 2010.- Т.1.- Б.193-195.

28.Қоспағамбетова, И.

Әлия мен Мәншүк - ұқсас қыздар [Мәтін]: Олардың ерлігін насихаттау мен мектепте оқытуға тың көзқарас керек / И. Қоспағамбетова // Айқын.- 2010.- №107.-17 маусым.- Б.23.

29.Қуандыққызы, Л.

Батыр да қайсар қос ару / Л. Қуандыққызы // Ақ босаға.- 2007.- №5.- Б.1.

30.Қуандықова, Г.

Батыр қыздар [Мәтін] / Г. Қуандықова // Мектептегі мерекелер.- Алматы, 2010.- №4.- 5б.

31. Құл-Мұхамед, М.

Жаужүрек [Мәтін]: Ұлы Жеңіске 70 жыл. "Менің ағаларым" сериясынан / М. Құл-Мұхамед // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- №197(28420).- 9 қазан.- Б.5, 6.

32. Құсайын, Т.

Әлия мен Мәншүк-ұлт намысы / Т. Құсайын // Егемен Қазақстан.- 2005.- 26 сәуір.- Б.3.

33. Құттымұратұлы, Қ.

Қайсар қызы қазақтың: Мәншүк Мәметова туралы / Қ. Құттымұратұлы // Жас Алаш.- 2001.- 1 наурыз.- Б.5.

34. Мәметова, А.

Мәншүк - қазақтың қос бұрымды қызы еді ғой... / А. Мәметова // Заң газеті.- 2002.- 11 қыркүйек.- Б.5.

35. Нұршайықов, Ә.

Жан құрбым / Ә. Нұршайықов // Ақиқат.- 2002.- №10.- Б.74.

36. Садырова, Т.

Аты аңызға айналған батырлар / Т. Садырова // Дала мен Қала.- 2005.- 6 мамыр.

37. Сәдірқызы, Г.

Мәншүк Мәметова. Көне дерекке жаңа көзқарас [Мәтін]: Ұлы Жеңіске - 70 жыл. Ерлік - елге мұра, ұрпаққа ұран / Г. Сәдірқызы // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- №70(28294).- 11 сәуір.- Б.5.

38. Сәдірқызы, Г.

Новосокольникидегі бес күн немесе "Батырларды ұлықтауды қазақтардан үйрену керек" [Мәтін] / Г. Сәдірқызы // Егемен Қазақстан.- 2012.- №222-223.-9 мамыр.- Б.6.

40. Хасан, С.

Қазақтың батыр қызы [Мәтін]: Тағзым / С. Хасан // Айқын: Республикалық қоғамдық-саяси газет.- 2015.- №50(2682).- 18 наурыз.- Б.3.

41. Мәметова, А.

Мәншүк - қазақтың қос бұрымды қызы еді ғой... / А. Мәметова // Заң газеті.- 2002.- 11 қыркүйек.- Б.5.

42. Мұхамеджанов, Қ.

Қазақ әйелі [Мәтін] / Қ. Мұхамеджанов // Ақиқат: Ұлттық қоғамдық -саяси журнал.- 2013.- №12.- Б.3-5.

43. Сәдірқызы, Г.

Мәншүк Мәметова. Көне дерекке жаңа көзқарас [Мәтін]: Ұлы Жеңіске - 70 жыл. Ерлік - елге мұра, ұрпаққа ұран / Г. Сәдірқызы // Егемен Қазақстан: Жалпыұлттық республикалық газет.- 2014.- №70(28294).- 11 сәуір.- Б.

44. Сәдірқызы, Г.

Новосокольникидегі бес күн немесе "Батырларды ұлықтауды қазақтардан үйрену керек"

[Мәтін] / Г. Сәдірқызы // Егемен Қазақстан.- 2012.- №222-223.-9 мамыр.- Б.6.

45. Сенбай, Е.

Қасым-Жомарт Тоқаев: Отан үшін от кешкендерге құрмет көптік етпейді [Мәтін] / Е. Сенбай // Айқын.- 2010.- №56.-3 сәуір.- Б.1, 2.

46. Тайболдина, Г.

Қос жұлдыздың жарығы: Әлия мен Мәншүк ескерткішінің алдындағы лирикалық толғаныс / Г. Тайболдина // Қазақстан сарбазы.- 2002.- 7 мамыр.- Б.4.

47. Тоқмағамбетов, Ә.

Мәншүк/ Ә. Тоқмағамбетов // Егемен Қазақстан.- 2002.- 25 қыркүйек.- Б.9.

48. Тұманбайұлы, К.

Қару ұстаған қарлығаштың бірі - Ақжарқын Қалтайқызы еді [Мәтін]: Жеңіс - 65 / К. Тұманбайұлы // Айқын.- 2010.- №42.-11 наурыз.- Б.20.

50.Хасан, С.

Қазақтың батыр қызы [Мәтін]: Тағзым / С. Хасан // Айқын: Республикалық қоғамдық-саяси газет.- 2015.- №50(2682).- 18 наурыз.- Б.3.

Список статей и публикации о Маншук Маметовой

51. Гольдберг, М.

Бессмертие Маншук [Текст]: Свет Победы / М. Гольдберг // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2013.- №293(27567).- 11 октября.- С.25.

52. Гольдберг, М.

Бессмертие Маншук [Текст] / М. Гольдберг // Казахстанская правда: республиканская газета.- Астана, 2013.- №293 (27567). 11октября.- С.25.

53. Гольдберг, М.

Прости нас, сестренка... [Текст]: Свет победы / М. Гольдберг // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2013.- №38-39(27312-27313).-1 февраля.- С.24.

54.Гольдберг, М.

Прости нас, сестренка... [Текст] / М. Гольдберг // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- Астана, 2013.- №38-39.-1 февраля.- С.24.

55.Горбунов, С.

Чтит Невель казахстанца [Текст]: Свет Победы. К 70-летию Великой Победе. / С. Горбунов // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2014.- №89(27710).- 8 мая.- С.7.

56. Доронин, Г.

Дорогой памяти: [Об героях отечественной войны Алие Молдагуловой и Маншук Маметовой] / Г. Доронин // Каз. правда.- 2005.- 6 марта.- С.1.

57. Достанбаев, Т.

Подвиг Маншук: Имя улицы моей / Т. Достанбаев // Жамбыл-Тараз.- 2007.- №80.-5октября.- С.3.

58. Достанбаев, Т.

Подвиг Маншук Маметовой / Т. Достанбаев // Жамбыл-Тараз.- 2002.- №31.-2 авг.- С.3.

59. Достанбаев, Т.

Подвиг пулеметчицы: [О героине Советского Союза Маншук Маметовой] / Т. Достанбаев // Хабар-Тараз-2000.- 2005.- 30 сент.- С.2.

60. Достанбаев, Т.

Помним имена героев / Т. Достанбаев // Тараз-Хабар-2000.- 2001.- 16нояб.- С.3.

61. Забих, Ш.

Архив памяти: О Букеевской Орде / Ш. Забих // Закон и время.- 2003.- №5.- Б.26.

62. КИЭС о ветеранах: [Казахстанский Информационно-Энциклопедический Справочник] //

Юридическая газета.- 2005.- 17 марта.- С.4.

63. Кульбаев, Т.

Мансия - дочь народа: [О Маншук Маметовой] / Т. Кульбаев // Юридическая газета.- 2005.- 20 янв.- С.4.

63. Малахова, О.

Не кончается песнь о Маншук [Текст]: Дата / О. Малахова // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2012.- №334-335(27153-27154).- 2 октября, вторник.- С.8.

64. Молдабаев, Д.

Ее подвиг - в памяти народной [Текст]: Общество. Дата / Д. Молдабаев // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2014.- №5(27626).- 10 января.- С.13.

65. Неталиев, Т.

Алия и Маншук / Т. Неталиев // Экспресс К.- 2005.- 6 мая.- С.6.

66. Ниязов, В.

Дочь степи [Текст]: III Международный / В. Ниязов // Литер: Республиканская ежедневная газета.- 2013.- №188(2346).- 11 октября.- С.2.

67. Сулейменов, О.

Нельзя не помнить! [Текст]: Свет победы / О. Сулейменов // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2013.- №40-41(27314-27315).-2 февраля.- С.6.

68. Устименко, И.

" Вам положена слава. Вам положено жить. И такое "спасибо", что векам не вместить! / И. Устименко // Магнолия.- 2005.- 7 дек.- С.5.

69. Хромов, И.

Три героя одного лица [Текст]: Свет Победы / И. Хромов // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2015.- №24(27900).- 6 февраля.- С.14.

70.Шашкова, Л.

Женщины родной земли [Текст]: Прочтение / Л. Шашкова // Казахстанская правда: Общенациональная ежедневная газета Казахстана.- 2013.- №275(27549).- 17 сентября.- С.10.

Қазақтың батыр қызы-Мәншүк: Библиографиялық көрсеткіш /Құрастырушылар:, Касымова А.Т., Бегалиева Д. – Тараз: М.Х.Дулати атындағы ТарМУ – Кітапханалық-ақпараттық орталық, №6.5 оқу залы, 2017-2018 о.ж. –11 б. (Кітаптар 4 дана, мерзімді басылымдар- 66 аталым).

Қазақтың батыр қызы-Мәншүк: Библиографический указатель/Составители: Касымова А.Т., Бегалиева Д. - Тараз: ТарГУ имени М.Х.Дулати - Библиотечно-информационный центр, №6.5 чит.зал, 2017-2018 уч.г. – 11 с. (Книги 4 экз, периодических изданий – 66 наименований).

